

ASTERISK DYKKER
NED I TRE AKTUELLE
EKSEMPLER PÅ
HJERNENS INDTOG I
PÆDAGOGIKKEN.

Patrick kører alene rundt på legepladsen i en mooncar. Han leger sjældent med de andre børn, men holder sig mest for sig selv. Daniel prøver at komme med i de andre børns leg uden succes. De gider ham ikke. Men han virker heller ikke videre interesseret, han skynder sig videre til den næste gruppe børn og ser, om han kan være med der i stedet.

Patrick og Daniel er begge det, vi betegner som socialt udsatte børn, børn i risikozonen med et vaklende og svagt fundament fra begyndelsen.

»De bliver kaldt sommerfuglebørn,« siger Charlotte Ringsmose, professor (mso) fra Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. »De har svært ved at holde opmærksomheden og flyver fra aktivitet til aktivitet uden rigtigt at engagere sig i noget.«

De første år er de vigtigste

Charlotte Ringsmose forsker i børns udsathed med baggrund i neuropsykologi og er optaget af sammenhængen mellem børns hjerneudvikling og den stimulering, børn får i de tidlige år – eller rettere ikke får. Og de socialt udsatte børns hjerner skiller sig ud

Hun henviser til scanningsbilleder af to treåriges hjerner: Den enes hjerne er betydeligt mindre end den andens. Den lille hjerne tilhører et tidligt skadet barn, mens den anden tilhører et barn, hvis hjerne er normalt udviklet, fordi det har fået tilstrækkelig med omsorg og kognitiv stimulering.

»Hjernen har en enorm plasticitet – særligt i de tidlige år. Vi lærer ikke mest i skolen eller på universitetet, vi lærer allermest i den helt tidlige barndom,« siger Charlotte Ringsmose.

Det skyldes, at vi er født med reptilhjernefunktioner, og for at udvikle højere kognitive funktioner er vi afhængige af andre mennesker og af at indgå i meningsfulde relationer med dem.

»Den første socialisering sker i den helt tidlige relation mellem mor og barn, og der er klare mønstre knyttet til de socioøkonomiske forhold: Jo dårligere uddannelse og jo lavere

HJERNEN &
PÆDAGOGIKKEN

1.

Udsatte børn har mindre hjerner

20 procent af de danske børn får ikke den fornødne opmærksomhed og stimulering fra deres forældre, og det kan ses i deres hjerner.

De skrumper. Hvilke pædagogiske metoder støtter bedst de udsatte børns hjerneudvikling?

Af MATHILDE WEIRSØE

»Hjernen har en enorm plasticitet – særligt i de tidlige år. Vi lærer ikke mest i skolen eller på universitetet, vi lærer allermest i den helt tidlige barndom.«

indkomst osv., jo svagere er relationen mellem mor og barn. Og det kan ses i deres hjerner, som simpelthen er mindre udviklede end de velstimulerede middelklassebørns hjerner,« siger Charlotte Ringsmose.

Pædagoger kan gøre en forskel

Den negative sociale arv skal brydes i vuggestuen og børnehaven. De skal være læringsrum for hjerner i udvikling, fortæller Charlotte Ringsmose.

»Pædagogerne spiller en enormt vigtig rolle i forhold til at bremse den uhensigtsmæssige

udvikling i de udsatte børns hjerner. Børnene overfører ofte den relation, de har med deres forældre til pædagogerne i institutionen. Og hvis pædagogerne så bare lader disse børn gå passive rundt for sig selv frem for at kontakte dem, eller hvis de i en travl hverdag ikke lige orker det opførende barn, der endnu en gang spolerer legen, så bidrager de faktisk indirekte til den uhensigtsmæssige udvikling i børnenes hjerner,« advarer hun.

Charlotte Ringsmose plæderer ikke for en individuel behandling af det enkelte udsatte barn, men for en inkluderende pædagogik, der inddrager det udsatte barn i den pædagogiske praksis.

Stressede hjerner

Charlotte Ringsmose fortæller, at forskere med afsæt i neuropsykologien nu er begyndt at se sammenhængen mellem børnenes stressniveau og den pædagogik, der bliver anvendt i de pågældende institutioner. Et symptom på en uhensigtsmæssig hjerneudvikling er nemlig en forøget mængde af stresshormonet kortisol, som skader hjernens udvikling.

»Man måler simpelthen mængden af stresshormoner via spyttest. Og det er slående, hvor klar sammenhængen er mellem stressniveauet i børnenes hjerner og kvaliteten af den pædagogik, der anvendes i institutionen,« siger hun.

Charlotte Ringsmoses generelle råd til pædagoger er, at de arbejder mere systematisk og organiserer et kreativt læringsmiljø, der er overskueligt og let at gå til for børnene – også de udsatte. Den frie leg skal ikke afskaffes, men der skal være flere vokseninitierede aktiviteter. Og så er det vigtigt, at pædagogerne løbende evaluerer og diskuterer den pædagogiske praksis, fx ved hjælp af videoobservation.

»Jeg savner en professionalisme og en mere proaktiv holdning fra pædagogerne. De går på mange kurser, hvor de lærer at sige de rigtige ting, men handlingen følger ikke altid trop. Det kan vi ikke være bekendt over for de 20 procent af vores børn, som samfundet i dag taber på gulvet.«

CHARLOTTE RINGSMOSE

Professor (mso) ved Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. Hun forsker i børns udsathed med baggrund i neuropsykologi og arbejder bl.a. på et forskningsprojekt, der skal indsamle viden om udsatte børn og den pædagogiske praksis, de bliver mødt med i daginstitutionerne.